

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

N94 (7011)

1990 снл. Атырдьах мйын 7 кунэ.
ОПТУОРУННЬУК

Смачота
3 харчы

Бирьхара малланарын курдук, биздэрэний үгүү биээр боруода ынахтардаах Амма бараксан быһыл да өнг. тог. Маинна үлүһүн сүүсүтүүр хал.

ри этэр тороостоох. Ханна да бурдук хорчорхойдуу салатылар. Оттон кырапы кыра курдук, - сыа-сым курдук тутан хаппалаан сэтэр нөлүүстөөх этэ.

Оскотө халбанынхалар үс өтөрдөөүтө тутуллу бут дьыалэргэ олоор эбит буоллахтарына, ха хыбахтар сабыс-сага аныгылыы, түбөсөй оһо-һуулаах дьыбүс дьыалэргэ олоороллор. Титинктэрэ эмнэ тус-туһуан анал чуолдан-чуолдан сүбүһү табаарарга - киллэргэ бэрт табыгастаах эбиттэр. Манна ула-хамнас тэрэ-һинэ эмнэ атытарга курдук. Того дьээххэ эмнэ арендалар, ынах күннэ үстэ манар. Мэччирэннэ-рэ оссо өлгөм. Сэттэ маныыһысыт күһүс төһөттан таһса үгүтүһүллар. Үүттөрүн дьөһөнүт-тэн ула түбүгэ ырылхай

Халбаныкы сайылым. Манжа В. П. Дидорон арендатын коллективна үлэлиир. Банныкыссытар атылалар. Үүт табыллыгытгар саахаланын суоҕа үөртү. Күнгэ үстө мнэстэтэди арыы заводугар таһыллар. Ол аата ынах эмнэ үстө ынар. Саамай элбэх үүтү старшайдара Валерий Ильич ыан иһэр. Күнгэ 2 центертөн таһарбыт. Бары 20-дин ыанньыктаахтар. Электро-дойканан мыллар. 36ин айыллыкка бурдугу дорох-хойдуу ыһан, кутан ыһаран туһаналлар эбит.

Бийиги Андрей Марков, Михаил Гермогенов, Илья Софронов уонна Александр Докторовы тиниктэн чугас олоор дьылларыгэр көрсөн кэпсэтибит. «Улахан туруоруу суох. Абылгыттын бьылка хааччыналлар. Кииништин уу табар автомашина акадар. Мэчиргит бьар. Онон улаширгэ да настроениелаахпыт», — дии тоһуһадлар уолатгар. Кырдык, ити этэллэр кудуххайы курдук, үлөһи этэ-дьада суох толорор дьон буолан бьэр-дэлэр.

Аттыларыгaр баар хаярчахха ннрэй күүлэр. Бу субан сүөнү арендатын сүөнүлэрэ. Арендатордар старшайдырынан бэйгэ зоотехник ддэлээх Х. М. Васильева аманан үлэлнir. Ааспыт Кыстына 362 борооснуу хас бнрдндэннir 111,5 кг төлөбүтүнэр

оройуонуга таһнаэхтарын буолбатахтара. Мэччирэңгэ ныйрэй да бэрт үчүгэй турунтаах тахсыбыта, онон сүөсүһүттэр бэрт бодотук сананан кыаллыбаты да кыайыах курдук үлэниллэр. Мэччирэңгэ бастакы мыйыар хас биридиги ныйрэй 14,5 кг төлөһүтүллүбүт. Ону Аяна Константиновна Фомина өссө астымматах, мыйымый курдук тардына сокус көрсүр. Быйыл бурдуктара татым буолбутун бари да уруттан этэллэр. Онон араллара — мэччирэңгэ. Ааспыт жыл мэччирэңгиттэн уратылар динь мыйымыйтар уонна субаннар тус-тусна аренда көрүдүллэллэригэр сытар. Үлэ режиссэ кытаанахтык тутулулар, бородоуксууа хаачыстыбата туткарыллар, үрлүү турар бирчичиннэтэ ол аренда буолбунна өбүт. Барыта бийэттин тутулуутаадым, байы өлүнтийин иһиттэн тахсарын үлэнигэр көрсөһүннэрэ, ылар бородоуксууалара барыта көрөһүннөллөр. Манна би-

Көстөрүн курдук, икки төгү баайылыах бири совхоз отделениеларын көрдөрүүтэ тус-туһунаннар. Оттон үлэ тэрээһинэ хайаларыгар да бири. Онон, этэр курдук, дьонто тутулуутаах. Иккинчигин, совхоз бу иһин отделениетин техника-осеметатордара оройуонуга бастакынан бири аренда буолан үлэниллэр. Төрөөх быйыл нуһагана суох. Хас сайылык ферманын ахсын ынары иккүсөөһүннэйдик сизмэлэһин туһунна бэрт туһаһайдык оҕоһуудулар үлэ былааннаахтык барар. Ааспыт сылтан 98 төбөнөн элбэх сүөһү сизмэлэһин иһэр. Онон болугурунар үлэ бари тэрээһини эриэ-дахса тэтигэ тутуаннар даһаны, ситини баар өбүт дьаан түмүтүөбүт. Министэһэ сырыттааха ханна да дьон, үлэнигэр күөх быйантан сомсо, үлүмүһүн үлэһин, күөч-чааһы уһата сылдьаллара да ону чингээр.

С. СМЕРДИНОВА

С. СМЕРНИКОВА

Сондлоотар	үлэлээр ийн ахсаан	Ол ийгэр сонхдо үлэлхтэ	зөөнө ахсаан	ол ийгэр механизир.	ахсуу (гектар)	хэжээн (тонна)	сүүлсэ (тонна)
Кара Марис	201	88	10	—	1840	838	25
Субуруусай	198	105	14	4	3240	1080	500
Эрэлх Эрестин	448	198	20	7	5985	1855	760
«Чуригчы»	668	187	18	6	6121	1568	—
«Мынчаарайн»	308	238	16	11	3495	3209	700
«Мугудай»	207	94	11	3	2586	866	—
«Бахсы»	96	70	11	1	1998	666	150
Орбайуян үрдүнэн	2126	980	100	32	25265	10082	2135

Статистика оройуоннаары отдела.

График бийшгитээн, атырдах мыйн 3 нунугар оройгон үрдүнэн 18876 тонна от соботуопкалыахтаада. Ой 10062 тоннанан толорудунна, атыннык эттэххэ, графикпыт атарын эрэ курдугу тутуан ынабыт. Ити асыгыт сыл туһааһынах кэмни кытта тунуэстэххэ, быдан кыра. Ордук улахан хаалыһы «Мындаараайыттан» ураты бары совхозтар тааардылар. Ити даһан тугайынэн ааттыыр совхозтут 366 тоннанан графиктын тутуслат. Оттон Кары, Маркс аатынан, Субуруускый аатынан, «Мугудай» совхозтар соботуопкалыахтаах отторун атарын эрэ курдугу толорон иһээлар. Эрилин Эрнстнин аатынан совхоз 4730 тонна дорооххой аһылыгы бэлэмнирин онугар, баара-суоҕа 1855 тонналаах. «Чурапчы» совхоз сорудаһын 2007 тоннанан, «Бахсы» совхоз 709 тоннанан толор-

бонно нхэдлэр.

Бу аасыгт нэдийлээр оройуон үрдүнэн 4638 тонна от кэбиһилиннэ. Ол иһигэр Нарк Маркс аатынан совхоз 378, Субурууснай аатынан совхоз 605, Дрилик Эрастиян аатынан совхоз 880, «Чурапчы» совхоз 843, «Мындааа-йы» совхоз 1220, «Мугу-дай» совхоз 355, «Вахсы» совхоз 357 тонна оту чэмэттүлэр. Ити күд-дыл туран биэрбит уус-дусбуаларын таба тутам аатахытын көрдөрөр. Совхозтарга эбин эвеполары тэрийи, үлөһит нүүдү оттоолуунга талаары олус бастаан. Оройуон үрдүнэн оттоолуунга уонна эбин аһылгыты советуопкалаа-һынга бидлэриллибит ик-ки охсуулаах нэдийлэтэр, анара аасытын үрдү-нэ, быһаарылдаах ха-мсааһын тахсыбата, общест-венносту нүүһүн муһу-туурдук тутанын кыайан ситиһилибэтэ.

Найилзэньхэтгэн уомна
оройуон киинитгэн илин-
иан оттоолунга звенодар
эбин тууруоруллубатылар.
Ыраах сиргэ барыт от-
туур звенодарбыт эмнэ
үөмтэлээхтик үлэтин иликт-
эр. Бастаан сиря-уоту
кыаһан аналлалкалар,
сиртэн-сиргэ көһүүгэ,
онохоха өрүс туораанын-
наах өртүлэригэр паром-
нарынан кыаһан хаа-
чылыбынса. Күнү-дьыды
халтайга мытыылара та-
һарыллыһа. Дойдулар-
тан-сирдэриттэн тайан от-
туур звенодары олохтоо-
лунга сирдэрин аатыһы-
га, көһүүдэрин тарыһы-
гэ соьохтоор сапатталара
ордотгэн болдомтолору
уурбатахтарын, бойдури-
ин тийһэн оросподохто-
рун түмүсэр, дьомхут
мүмүт куст оьотун курдун
сылдан үтүс үтүөкөннээх
мүһүрүн сүтээдилэр.

Оройуон киинин тэрил-
тэлэринтэн бэрт арымак-

тара санхсгатайга остоо
хунга дьону уочаратын
помеюг таһаардыла
үгүстэр икки күнээх
өрөбүллэригэр субуотун
ируктааһынылан дуоһуй
дулар. Субу күнүөргү
нэһиликтэрт Советтарга
исполкомнара уонна Чу
ралчы сельскэй Советын
исполкома сүбү аһылы
гын бэлэмнээһинигэ об
щественность күүһүн тү
мэ тардыыга билигин Да
даны-Быһаарыылаах Дьа
һалы кэбээккэ олохтоолдо

Атырдаах бэйэ об-
щественнай сүрү кысты-
гын быһаарыкыга саамал-
быһаарыкылаах мыйан-
буолар. Онон бэры кууһу
оттооһунга бырадьыкха
ураа сирдар уутуубутта-
рынан илнинээ оттуу-
эвэнолары тарйинга су-
рун болломтону ууруу-
ка, онуоха совхозтарга
шефтаах тарилгалар бы-
һаарыкылаах көмөнү оҕо-
роллору наада.

«Чурапчы» совхоза, кеп-
тени даннайынан, ходоһуна
300-төн тахса киһи табыы-
да. Ити өһөөһөр Эрилик
Эрстиян аатынан совхоз-
саалар ба ыдан алдох.

Удэ да бу калли балача тэтимирлэ. Үс звенo совхоз тас өргүгэр ула-
нилар. Ол курдук, Амма
онна Нам оройуоннарыгар
байэбит Соловьевтааы
тделениыбытыгар П. П.
Латогов, Р. Л. Попов
онна Е. Н. Дьячковскай
механизированная агар-
даах, колe-илии уонна илии
звенoлара бааллар.

Отделение лартан ордук чүгүйдөз — сыякылар графистарын 44,6 бырылман толорон аналалар. Бу отделение 7 аялсотутун 3 аялсо балакча оттомно. Ол турдук, Петр Устинович Макаров адыс кибилтөх толору механизациялаах

Р. СОФРОНОВА

Дана уот уонна комму-
нальнай хаһаайыстаба
производственной холбо-
дугун улаһыттары сайын
устата олорор дьыаллары
уонна производственной
объектары өрөмүсүлэ-
һиннэ түбүүрүллэр. Ол
кудук, Газрил Алексан-
дрович Пестерев сала-
бааччылаах биригэйдэ
Балыһа алаһытар 12
квартиралаах олорор дьы-
на бу мунга бүтэрэр со-
рутаах. Биригэйдэ Н.
Н. Захаров Н. С. С.
Слепцов, Н. К. Слепцов
уо. д. а. бааллар.

Сантехниктар (С. Г.
Слепцов) 27 олорор дына-
миталлар систематын кө-
рүүнү-истиини бүтүрдү-
лэр. Ону талынан са-
баачка быһымынан «Аг-
ротехнико», «Сберка»,
олох-дьайах онотуулар

ни бу мйга: бугэрэр со-
рунтаах. Ырарзэдэгэ Н.
Н. Захаров Н. С. С.
Слепцов, Н. К. Сидов
во. д. а. бзаллар.

Сантехниктар (С. Г. Сметцов) 27 олоор дүгээлэг систематик нэрлүүлэгчээр бүтээгдсэн. Ону талын "Архитектура" журналын "Архитектура" сөрөгсөө, олох-дүүлэх өгөгдөл

хааччылар номбинат, о. д. а. объекттар системаларын ыраастааттылар. Бу үннүргэ баалыык өрөмүөс сагаланна. Ула. ниттар объекы бу мй илнэн өрөмүөнүн бөлөм отторор былааннахтар.

Дынз-уст, комму-
нальнай хаһаайыстыба

Оттуурга табыгастаах, кураан күүнэри быдыһаа совхостар отчууттарыгар оройуон тэрилтэлэрэ нөмүө тахсаллар. Ол курдук, гөстөх оройуоннаады ин-спекциятын үлэбитгэрэ Карл Маркс аатынан совхоз Налим хoduһатыгар биир нэдиэлэ устата бэйэлэрин харыстаммына үлэ-дэн, 6 тонна кэринэ оту оттоотулар.

Охсоочуларга Иван Романович Барашков, Александр Николаевич Романовы кытта тегиз төрөлүүтүн онугар бар.

КЫРДЫБАСТ

«Бахсы» союздк Чынаратаарды отделениетын кырдыбастар Н. Ф. Гоголев 60, Т. Г. Копырин 40 И. Н. Мохначевский 20 уонна сэрүдүлэ ветерана Н. В. Шеломов 20 пеннэр бастыг хаачыс-тыбалар оу согууонна-хаттылар. Отгон Толоси

производственной холбо
хугацаа 2 жилд Төлийн
Дарьгаар өгүүр эвснэ
лэрт үзэлийн сэдвэл
лар. 8 жилийнх бири
гээдэ бу нуннарт шөф
тээхэригэр хотон өрө
мүнхүгэр көмөлөөхөхтээх
тэр.

П. БОРИСОВ.

сыбыт интернат-оскуола
бырды тохус кылаанын
уораначчыта Кева Ефимо-
сылдыыста. Оттон Праско-
ва Петровна Захарова,
Зоя Ишюкентьевна Мама-
рова уонна Галина Гаври-
льева Протодиаконна
мунууууу бугуллааһыны
тулуппатылар. Гострах
үлүнүтэрэ эппиэттиэстэх-
тик үлүстэрэ советх салал-
татын махталы ылдылар.
Бу күнүргэ эмэа ити
таралтаттан алта киһилэрх
иккис биригэстэ таһыста.

Б. ПАВЛОВ

отделениетыгар Николае
Николаевич. Местингол
салайар илиннэн оттуур
кырдыгастарын эвенот
40-тан тахса тонна үчү
гөй каачыстыбалаах оту
күрүөлээн туттарда.

В. ЛЫТКИН
хатмат общ. корр

АМОНАШВИЛИ ҮЛЭТИН ТУХАНАН

дхьарыстар сыздарга хат-буу суруллардагы эбэтэр, иккис тема ис хойоонуттан таһаарыллар. Манна ээттар бэйэ-бейэлэрин кытары сибээстээх буо-дууларын ситиһэр улахан суолталаах, оччого оҕо-лор ыарыҕалланна, ик-кис оҕорон хаалбакка үлэ-дэн иһиллэринигэр кыах-ыоскут.

Күн ичкис аягыгыгар
ою күнүс туту барбыты-
гар олодуран итээччи
үдэ, оомнуу араас кө-
рүнүэрин илалары. Хо-
дубур «Эриэнэ», «Кола-
бок» уо. д. а. остуору-
балар темаларыгар, пла-
стичилынан, маһиан үлэ-
лэтэр. Оболор «Эриэнэ»
остуоруһан дорвоонго,
обуруот астарыгар, ах-
саанга эрчиллэн баран
күнүс халтаһынгас пла-
стичилынан сыбыар, ну-
мааһыттан ийрэйэр үлэ-
лэри бийхтэрин ылбыт
билилэллэрэр олодуран
опоролдор. Итээччи ту-
гу үөрөппитин маһык
чигэтэрэ ордук көдүүс-
тэх уоһа ополору үлэ-
рэ түмэр, биһр сааа-
лыһа.

Холбоон ытыллар

Елена Николаевна Николаева нитэр оѳолорун төрөшүтүрүн кытары мыса снбэстэохтнх үлэдннр. Кнннэхэ аднх кыдаастар учууталлара үгүстүк сыдыан оныг атастабаллар, сүбэлэлэлэр. Ннтэаччн дыркактарын үөнэ этнлнбнтнн курдук, холбоон мытынта оѳолорго үлэлннр ннтернзнн унугуннарар. Онон улахан суолталаах.

Е. ЕГОРОВА,
РОНО методики

Оскуола реформатын олоххо кылларын дойдурдуунан кинизик тэнийэр. Ол ийигэр биһиги ахабыт сириң сахалыы эрэтэр оскуолаларыгар еформа дьаһаллара эмне маассабындык олоххо киниз эрэллэр, ордуң оҕо у үлэбэ нитин бопһуруо сагытытык турда. Реформага сөн түбэһиниз сажалыы оҕоһулут, сана программалар элэн оскуолаларга тутуулан эрэллэр. Аны быһах сыйынан биһиги рокусмут 6 саастаах болорун маннайты кыаасна маассабындык үөтнэхпит. Детсадтарга 5 саастаах оҕолору оскуола диирэргэ бэлэмнэхпит.

Реформага сөн түбэһэр бэлэмз суоххутун көрдөрүөхтү дин саныыбын.

Биһиги олох сайдыытына сирдэтэн, биһиги ыра оҕолорбут сайдыыллара, олох эйгэтин биллэлэрэ, ай-санаа, тыһе өртүнэн сайдыыллара нуучча оҕотуттан хаалсыбат буолла. Онон 6 саастаах оҕолор оскуолаба нирон үөрэниилэрин турута детсадтар хайдах үлэллилэринэн ара тутулуутах буолуора. Онон хас бирэди детсад үлэһиттэрэ: «Биһиги хайдах үлүһтөн ийэбитий? Реформаны олоххо кылларгыты суох бэлэмнэхпитий?» — дииң айытыы бэринэллэрэ наада.

да бэрт нолтохтун. Онон дордооннору билли өртүнэн олус мөлтох.

Биһиги 6 саастаахтары оскуолада үөрэтэр буолбулутунан, сахалыы дордооннору аны детсад оҕотун 4 сааһыгар днэри сүннүүнэн үөрэтэн бүтэр диктиниз сагалар. 5 саастаахтары оскуолада бэлэмнээһинигэ ол дордооннору хатылааһын, чуолнайдык сагалар гмын тулсарыы уонна финишк неһетүөн этинилэри, тыллари үөрөтүн барыада. Атыннык эттэххэ, сурутула-бичиккэ үөрэнэргэ бэлэмнээһин барыада. Дьаһаһаха бу кэмтэн үлэни уларыта тутан сагалыы үлэни сагаланын

Мин бйом кэзэн нүүбүнэи уонна быхастаруубадааһыннар бэйэни үмүктэтэххэ биллиги саастаах оҕолор манһыи ылдааха үөрэнэр олору кыахтаахтар. Олун 5 саастаах оҕону соҕоода бөлөмнүн эмиэ кыалар суот.

Дьэ, итинэхэ биллирейтүмүт дetsагдара илигинибт курдук, сочолу уларыттыта, иһи хаһар бырабыллар хамсаһыа дуох истэхтэрнэ.

реформара сөн түбһэр
бэлэмз сүөхпүтүн көрдө-
рүөхпүт дин саныыбын.
Билингия олох сай-
дыгыныа сүрдэтэн, би-
лингия ара оролорбут сай-
дымһара, олох эйгэтин
билилһэрэ, ай-синаа, ты-
өс өртүгүн сайдымһара
нуучча оодотуттан хаа-
сыбат буолла. Онон 6
саастаах оҕолор оскуола-
ба кинигэ үөрөннилэрин
турута дэтсаалар хайдах
уаллимһаларынэн эрэ туту-
луттах буолуора. Онон
хас биердин дэтсад үлө-
һиттэрэ: «Билингия хайдах
үлүмтээн илбэбитий? Ре-
форманы олоххо киллэ-
риниҥэ түөх бэлэмнээхпи-
тий?» — диин айытыа бэ-
ринэллэрэ наада.

да бэрт мэлтэхтүн. Онтон дордооннору билин ортуузын олус мэлтэх.

Билигш 6 саастахтары оркуолада үөрэтэр буолбулду туһунан сахалык дордооннору аны дetsад охотун 4 сааһыгар дүөрү сүүһүнэл үөрэтэн бүтэр-дэххитиэ сатаһар. 5 саастахтары оркуолада бэлэмнээһинигэ ол дордооннору хатылааһын, чуолнайдык саһарар ғына туһсары уонна финшка көөтүтүнэн этиилэри, тыллары үөрөтүн барыада. Атыннык эттэххэ, суруйла-бичиккэ үөрэнэргэ бэлэмнээһин барыада. Дьамаһаха бу күмтөн үлэни уларыта тутан сибилыы үлэни саҕалааһын наада. Оннук үлэлииргэ көмө буолуохтара Н. И. Каратаев кинигэтэ уонна 1981 сыллаахха мин таһарбыт брошюрам.

Бэйэ дордоруу эҕкилэ суох билбэккэ туран оро-ну табатын саһарарга, грамотада бэлэмнэнэргэ үөрэтэххэ сатаһиат.

Я. ПАВЛОВ,
Удз Кыһыл Знамята
орден кавалера, Саха
АССР оскулатын
үтүөлөөх учуутала,
оройуон бочуоттаах
гражданина.

Мин бу нуруһуокма төрүс толлаастан билим ылаһабын. Билимни аны басыан үлүө эрэ этибит, онон көннүмү оҕолору ыһыан онуо буолбуппунт. Басыан сикитэри үөрэппиппунт. Үлүө буолан компунт үтүдүм, суумка, билэ акппиппунт. Билимни талааһыт өсөө көтөүллэһи аныппараан, дыабына гон,

БИНИГИ КУ

РУХУОКПУТ

тыр. Буолбуппутуттан олус дин астынабыт. Ой айын курухуокпут салаааччытыр Мария Семёновна Коркинада олус махтаабыт.

Оля СЛЕПЦОВА,
чурагчы орто оскуола-
тын үөрэнээччигэ.

Владимирович Романов астаантаах биригээдэ сүтүүлээхтүк үлэлһир. Ону таһаһаа сайынты каникулуп жамгыр Сылаа орто оскулатын үөрөнээччтэ үлэлһир кыһа Дула Перминов көмүлөһөр.

Снимок: ферма кол-лектива Тамнымы сайы-лытар.

Б. ПАВЛОВ фотота.

Бидний бийнги өр-
хонмут совхотара сүе
вүтэн аги үүтү ылыга
аранда ылыгатын энэнтэ
туһалалар. Бу ылыга мо-
нхынмын табы ойдоон са-
табылдахтын төрийн сил-
лэрэр сирдэргэ үлэ он-
донтута биллэрхдэ үр-
дүүр, үүт ылыга улаатар.

Сылан маньныкытара
көлим арандаа нийрэн
сэлчилдэр. Нийлэр сэл

мэргэжлээр үүт хамнагч
дүрэмбэрлэх сурвалжын
мэргэжлээр. Сүлжмэр хэс
бүхрүүн хамнагчын
2000-н үүт хамнагчын
хэсгүүдээр. Тэмдэгтэй
сүлжмэр хамнагчын
Михаил Николаевич Ефре-
мов, Дмитрий Гаврилович
Макаров, Елена Ивановна
Макарова, Петр Петрович
Дьяконов, бэсүүн Михаил

